

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

Fra de enkle linser til det tenkende mikroskop

Laane MM, Lie T.

Moderne mikroskopi med enkle metoder

335 s, tab, ill. Oslo: Unipub, 2007. Pris NOK 398
ISBN 978-82-7477-281-6

De fleste kjenner til at mikroskopet har en lang historie, som går fra 1600-tallet og frem til i dag. Likevel er det få som vet at en av de største og raskeste utviklingsperiodene for mikroskopet har vært de siste 10–20 år. Det

finnes mange bøker om klassisk mikroskopi og beskrivelse av vanlige lysmikroskop, men noen samlet fremstilling av alle former for mikroskopi helt opp til dags dato finnes ikke på norsk. Derfor er denne håndboken høyst velkommen, en kortfattet, enkel håndbok som gir en systematisk og god oversikt over feltet.

Forfatterne har selv lang bakgrunn fra forskning og praktisk bruk av mikroskop. De gir først en skildring av mikroskopets historie og hvordan lysmikroskopet utviklet seg og ble mer og mer raffinert på slutten av 1800-tallet. Da forbedret man ikke bare linsesystemet, men også belysningen, slik at man oppnådde best mulig skarphet i bildet. Disse forbedringene var med på å bidra til den raske utviklingen innen mikrobiologi og patologi. På 1900-tallet kom det flere nyutviklinger av mikroskopet til bruk i forskning, slik som interferenskontrast og fasekontrast. Sistnevnte førte til en nobelpris og gjorde at man lett kunne se levende, ufargede celler i mikroskopet.

Med enkle og oversiktlige tegninger illustrerer forfatterne de ulike prinsipper for moderne mikroskopi og hvordan lysgangen er i linsesystemet. De går igjennom utviklingen av transmisjons- og skannings-elektronmikroskopi og gir en lettfattelig beskrivelse av mikroskopi med bruk av laserstråler, først og fremst laserskanningsmikroskopi. Kvantitative mikroskopiformer er også omtalt, selv om forfatterne går lite inn på væskestrømsprinsipper (flowcytometri og celledatering). Boken munner ut i en fremstilling om hvordan datateknologi har vært med på en dramatisk forandring av

mikroskopien. Man har kunnet innføre det som kalles det tenkende mikroskop, med automatisk fokusering og registrering av bilder digitalt, slik at mikroskopøren får en stor avlastning. I visse tilfeller kan hun eller han sitte bekvemt i en lenestol og se på en monitor mens mikroskopet gjør jobben!

Boken vil være av stor interesse for alle som arbeider praktisk med mikroskopering, deriblant alt personale på patologiske, anatomiske og mikrobiologiske laboratorier, i tillegg til generelt forskningspersonale. Den er enkelt utstyrt, overkommelig i pris og er spesielt god å ha som håndbok på kontoret eller på laboratoriet hver gang det er noe man lurer på vedrørende mikroskopi og mikroskop. Men den er også grei å lese i sin helhet for å bli godt orientert i et raskt ekspanderende felt.

Ole Didrik Lærum

Gades institutt
Haukeland Universitetssjukehus

Godt om samspillet mellom psyke og soma

Hem E, Vaglum P, Fyrand L et al, red.

Pasienten og sykdommen

Psykiske faktorer ved somatisk sykdom. 299 s, tab, ill. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2007.

Pris NOK 325

ISBN 978-82-05-37501-7

Forfatterne ønsker å belyse psykiske faktorer innvirkning ved somatiske tilstander og hvilken tenkning og teori som ligger bak forståelsen av dette samspillet. Målgruppen er helsearbeidere og studenter i helsefag. Boken er forfattet

av forskjellige yrkesgrupper, der flere har bakgrunn fra Avdeling for atferdsfag ved Medisinsk fakultet, Universitetet i Oslo. Det er kapitler om hjerte- og karsykdom, revmatologi og muskel-skjelett-lidelser, nevrologiske tilstander, gynekologi og fødselshjelp, psykiatri og allmenmedisin. De enkelte kapitlene er bygd opp rundt sykehistorier som illustrerer utfordrende psyko-

logiske forhold ved alvorlig sykdom som kreft og kroniske tilstander som leddgikt. Det er få bilder og illustrasjoner, men teksten har gode kliniske eksempler.

Jeg savner en avklaring i innledningen om skillet mellom ikke-organiske og organiske psykologiske symptomer. Dette fordi mange av eksemplene representerer organisk ervervet sykdom. Kapitlet «Hverdagen med vonde hender» illustrerer invalidiserende leddgikt med reaktiv depresjon og sosial isolasjon og er et glimrende eksempel på psykologiske forhold som påvirker pasienten og sykdommen. Men organiske forandringer hos mannen som blir dement etter hodetraume og den unge kvinnen som forandrer personlighet etter en alvorlig hjerneblødning kan ikke behandles til innsikt.

Et stort kapittel er viet hjertesymptomer og -sykdommer. Panikkangst kan debutere som brystmerter og kan utløses av psykososiale forhold. Studier har vist at opptil en tredel av pasienter henviset for arbeids-EKG har panikkangst. Uten rett diagnose kan psykologiske faktorer gi hyppige anfall. Disse er kjente svingdørspasienter i medisinske akuttmottak. Utfordringen er å forstå dette, formidle og velge riktig behandling som f.eks. kognitiv terapi. Videre oppfølging krever samarbeid mellom sykehuslegen og fastlegen.

Andre gode historier viser at det gjelder å være lydhør for pasientenes helsebekymringer og gripe de «gyldne øyeblikk». Kapitlet «Når livet setter seg i kroppen» viser at legehjelp og rehabilitering til arbeidslivet er god helsehjelp. Bokens styrke er de kliniske historiene og litteraturhenvisningene. Flere av henvisningene er til norske fagmiljøer, og det er inspirerende at flere norske forskere har fremmet viktig kunnskap innen dette feltet. Forfatterne ønsker spesielt å hedre professor dr.philos Arnstein Finset ved Avdeling for atferdsfag. Hans forskning har styrket kunnskapen om klinisk kommunikasjon og betydningen av psykiske faktorer ved flere somatiske sykdommer.

Budskapet om psykologiske faktorer betydning for somatisk sykdom burde alle leger tilegne seg kunnskap om. Det ville sannsynligvis kunne bidra til at flere pasienter får en bedre tilpasset behandling for det de virkelig lider av. Det er også viktig med god tid og god kommunikasjon. Per Vaglum påpeker i innledningen at det kan få alvorlige økonomiske og menneskelige konsekvenser om ikke rammebetingel-

sene (tid, veiledning, kollegial støtte) for god behandler-pasient-relasjon er til stede. For egen regning håper undertegnede at leger tar utfordringen med å fremme forslag til bedre organisering av klinisk praksis overfor sykehusadministrasjon og helseforetak. Boken er lærerik og gir god bakgrunn for slik omstilling. Den anbefales absolutt.

Merete Undeland
Nevrologisk avdeling
Sykehuset Buskerud
Drammen

Innføring i dermatologi på norsk

Fyrand O.

Hudsykdommer

4. utg. 327 s, ill. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2007. Pris NOK 345
ISBN 978-82-05-37500-0

Ole Fyrand ga i 1987 ut *Hudsykdommer*, som nå foreligger i fjerde reviderte utgave. Målgruppen er medisinstudenter, allmennpraktikere og andre som ønsker en enkel og systematisk innføring i hudfaget.

Innledningen er relativt lang og omfatter hovedtrekk i dermatologiens historie, med særlig vekt på utviklingen av fagfeltet i Norge, og det er et kapittel om problembasert læring som pedagogisk virkemiddel. Deretter følger en oversikt over den friske og den syke huden, etterfulgt av et eget kapittel om vanlige behandlingsprinsipper. Til slutt følger to store kapitler om henholdsvis vanlig og sjeldent forekommende hudsykdommer. Boken er velskrevet og lettlest, men inneholder ikke litteraturhenvisninger. Nøkkeltunnskap oppsummeres i egne rammer, noe som gjør den lett å finne frem i. Det er noen få fotoillustrasjoner av primære efflorescenser, men det er ingen foto i kapitlene som omtaler de enkelte hudsykdommer.

Kapitlet om den normale huden er svært summarisk når det gjelder immunologi og molekylærbiologi, men dette er heller ikke innenfor bokens kjerneområde. Det inneholder en kort oversikt over hudens celledyper og cellelag, men også mer filosofiske betraktninger om hudens betydning for mellommenneskelig kommunikasjon.

Seksjonen som omfatter undersøkelse av huden og prøvetaking er ikke helt oppdatert. Blant annet beskrives ikke moderne diagnostikk av genital chlamydia- og her-

pesvirusinfeksjon med amplifikasjonsteknikker, selv om disse nå er i allmen bruk.

I kapitlet om generelle behandlingsprinsipper vies det relativt stor plass til tradisjonell bade- og smørebehandling, mens nyere midler som calcineurinhemmere ikke nevnes. Det hevdes at tjærepreparater i økende grad brukes som alternativ til lokale steroider, noe som neppe gjenspeiler dagens dermatologiske praksis. Smal-spektret UV-B-lys nevnes ikke, selv om dette nå er førstevalg ved behov for lysbehandling av psoriasis og aktuelt ved en rekke andre hudlidelser. I oversikten over fysikalske metoder savnes omtale av fotodynamisk terapi, som brukes i en viss utstrekning i behandling av tumorer i hud.

Kapitlene som omfatter de enkelte hudsykdommer er oversiktlige, med tilstandenes spesielle kjennetegn i egne rammer og inndeling i avsnitt om kliniske funn, årsak, behandling osv. Den faglige verdien er generelt bra, men behandlingskapitlene er ikke alltid helt oppdatert. Imidlertid virker inndelingen i vanlige og sjeldnere hudsykdommer arbitrær, noe som illustreres ved at lepra har fått plass i gruppen av førstnevnte, mens lichen planus, vitiligo og prurigo defineres som sjeldne.

Boken er, som forfatteren antyder, en systematisk og enkel innføring i dermatologi på norsk. Som lærebok for medisinstudenter er den ikke fullverdig, særlig fordi den ikke er godt nok illustrert med foto. I allmennpraksis vil den kunne være nyttig når det gjelder behandlingsråd og som en generell oversikt, men den bør i så fall suppleres med et atlas over hudsykdommer.

Ingeborg M. Bachmann
Hudavdelingen
Haukeland Universitetssykehus

Slik skal en bok om mestring skrives

Haug MK, red.

Et annerledes utseende

Historier og temaartikler. 118 s, ill. Frambu/Oslo/Nesodden: Frambu senter for sjeldne funksjonshemninger/Senter for sjeldne sykdommer/TRS kompetansesenter for sjeldne diagnoser, 2007. Gratis
ISBN 978-82-92913-00-0

Sykdommer som gir et annerledes utseende og som attpåtil er svært sjeldne, kan være en stor belastning for den som rammes, særlig i oppveksten. Slike sykdommer, i ansikt, kropp eller hud, stiller store krav til mestring, både for foreldrene og for dem det gjelder. For leger og annet helsepersonell er kravene til innlevelse, kunnskap og formidlingsevne tilsvarende stort.

Frambu senter for sjeldne funksjonshemninger, Senter for sjeldne sykdommer ved

Rikshospitalet og TRS kompetansesenter for sjeldne diagnoser ved Sunnaas sykehus har sammen gitt ut denne boken om sjeldne, medfødte tilstander som gir et annerledes utseende. Diagnosene omfatter tilstander i ansikt og skjelett, bl.a. kraniofaciale misdannelser, dysmeli, osteogenesis imperfecta og achondroplasia samt hudlidelser som ichthyosis og epidermolysis bullosa. Representanter fra seks interesseorganisasjoner har vært med på å samarbeide om boken, som består av to hoveddeler. I den første delen forteller pårørende og personer med ulike diagnoser om sine opplevelser og erfaringer, omskrevet for ikke å gjøre personene gjenkjennelige. Historiene dreier seg om skuffelser, utrygghet og motgang, men enda mer om redefinering, fremtidstro og pågangsmot. Hver tilstand omtales kort i mer tradisjonell medisinsk forstand i egne tekststrammer. Deretter går ulike fagpersoner – ingen leger – nærmere inn på sentrale temaer fra historiene: funksjonshemming, identitet, mestring, kommunikasjon, krisereaksjoner, skyldfølelse, sorg, sosialt nettverk og søken etter en partner. Holdninger til korrigerende kirurgi omtales i et eget kapittel.

Denne boken gir umiddelbart et svært godt inntrykk: delikat layout, passe lange tekster med poengterte titler og ingresser og med kloke utsagn som uthevede sitater. Inntrykket forsterkes ved nærmere lesing: Teksten flyter godt, noe som er viktig for å gjøre den leservennlig for så mange som mulig. Fagkapitlene er nøkterne uten å være belærende. Kapitlet om korrigerende kirurgi er balansert og avsluttes med en opplisting av argumenter for og imot å gjøre kirurgiske inngrep for å endre et annerledes utseende. Boken virker svært godt gjennomarbeidet og redigert.

Som det påpekes i innledningen: Vi står ofte lenger unna personer med et annerledes utseende, i dobbelt forstand. Dette skyldes oftest usikkerhet om hvordan man skal forholde seg. For dem med et annerledes utseende blir hvert nytt møte en risiko, der gjenfattede negative erfaringer kan føre til en følelse av å være uønsket og utestengt. Denne boken er nyttig ikke bare for foreldre til barn med en diagnose som innebærer et annerledes utseende eller for større barn og ungdom med slike tilstander. Den kan leses av alle og enhver, også leger og annet helsepersonell som har en viktig oppgave i sitt profesjonelle virke: å bidra til at alle, også personer med et annerledes utseende, kan mestre sine liv og sine funksjonshemninger. Den bør brukes i medisinstudiet og i andre helseutdanninger.

Petter Gjersvik
Tidsskriftet